

domovini. A koliko več jih je, ki delajo in gajo v Ameriki kakor črna živina, kakor sužnji v starih časih, a ne pridejo nikamor z zaslužkom.

Po vojni je tudi v Ameriki težava za delom in zaslužkom, tudi tam raste število brezposelnih. Zato so se v zadnjih letih omejili na Kanado na severu Združenih držav. Tam je seveda še vedno silnih planjav, puščav, ki jih hočejo obdelati. V to pa rabijo modernih sužnjev, ki jih na vse mogoče načine vabijo tje. Obljubujejo jim hribce in dolince, a končno se pokaže, da iščejo sužnjev. Strahovita so razočaranja naših ljudi, ki so se dali omamiti od lepih besed in obljub. Naših Korošcev je že veliko tamkaj, posebno naših deklet. A še več jih vabijo tje s sladkimi obljubami, ki se nikdar ne izpolnijo. Vsem tem, ki jih mika Kanada, naj služi ta članek.

Dunajski večernik „Wiener Allgemeine Zeitung“ je priobčil pretekli teden več člankov, ki z vso odločnostjo svarijo pred Kanado. Kar se tiče zaslužkov, pravi isto, da si z enakim delom morejo naši ljudje doma več zaslužiti. Da doma morejo celo manj delati in garati, a pri tem bolje živeti. Naj nikogar ne slepi število dolarjev, ki jih tam služijo, v primeri s šilingi. Ako tam več zaslužijo, tudi neprimerno več porabijo, ako hočejo količkaj človeški živeti. — Naj povemo zgled: Znani milijarder Ford je določil za najmanjšo plačo, od katere more delavec pošteno živeti in pri tem še kako malenkost privarčiti — 7 dolarjev, to je skoro 50 šilingov. Kdor sliši o tako kolosalnem zaslužku vsak dan, pa ne pomisli, koliko bi moral tudi potrositi za pošteno življenje, tega seveda začne mikati tak ogromen zaslužek, mikati ga začne Amerika in Kanada. In res čujemo, da se zopet več Korošcev napravlja v Kanado, a kar je najnevarnejše: več mladih Korošic je odšlo v zadnjem letu in se še novih tje spravlja.

Dunajski dnevnik prav odločno svari posebno dekletom pred Kanado, kjer jih 90% slabo konča. Ne pridobijo si zanesljive eksistence, ne skrbnega moža in očeta, marveč zaidejo v kremplje brezvestnih spekulantom, ki kupčujejo s temi modernimi sužnjicami. V kratkem izide o teh žalostnih razmerah knjiga v sedmerih jezikih. Prav radovedni smo na to knjigo, ki nam naslika žalostno suženjstvo naših ljudi, ki so se dali izvabiti v Kanado.

Dunajski dnevnik nam drastično slika, kako živi v Kanadi nešteto lopovov in lopovskih družb, ki živijo od nevednosti izseljencev. Zato je silno živahna agitacija za izseljevanje. In dunajski list svari pred mikavnimi besedi in vabili iz Kanade, pa naj vabijo tje tudi najboljši prijatelji, da celo bratje in sestre. Ne verujte nikomur, pravi in kliče člankar, kajti vse je tam podkupljeno v ta namen, da bi čim več ljudi, v zadnjem času posebno deklet, izvabili v Kanado.

Strašna so ta zadnja svarila: ne verujte niti bratom, niti sestram, ostanite raje doma, kajti ako verujete, zaidete le v

mreže spekulantom, ki bodo prodajali vaše solze, vaše srage, vaše meso, vaše duše in vaše poštenje. Delajte le približno tako doma, in bolje se vam bo godilo.

Ali naj tem strašnim poročilom in svarilom še kaj dodamo? Menda ni treba niti besede. Želimo le, da si ta naš današnji članek dobro in stokrat prečitajo vsi tisti Korošci in Korošice, ki jim že roji po glavi ta obljubljeni dežela — nesrečna za nas Kanada. Ostanite doma in tu delajte po ameriškansko, pa boste tudi doma bolje živeli. In ako doma nimate dela, poiščite si ga v bližini, da boste vsaj blizu svoje ljubljene domačije, bliže svojcev, ki vam bodo v potrebah pomagali — ostanete ohranjeni svojemu narodu.

A. G.

POLITIČNI PREGLED

Avstrija. Koroška deželna vlada je vpostavila v proračun 10.000 S za obrtno razstavo v prihodnjem letu in 50.000 S za povzdigo gospodarstva k priliki desetletnice plebiscita. Zelo smo radovedni, kaj in koliko bo od te vsote ostalo za nas. Saj je nam še vsem v spominu, kako pospeševanje gospodarstva so nam obljubljali pred plebiscitom. — Glavni odbor je sprejel povišanje poštnih pristojbin. Pismo bo stalo od 1. januarja 1930 dalje 20 g, tiskovina od 100 do 250 g 20 g (doslej 16 g), telefon se podraži za 10 odstotkov, brzojavni beseda od 12 na 15 g. To povišanje bo dalo na leto okrog 15,5 milijona S več dohodkov. — Značilno je, da je Heimwehr začela razbijati kršč. soc. zborovanja. Razbila je Kunšakovo in Šušnikovo zborovanje. Njenemu gibanju najbrž ne bo koristilo, če bodo kršč. soc. napeli napram Heimwehru drugo struno. Sploh pa je Heimwehr izgubila pravo smisel, ko je ustavna reforma sprejeta. — Brez posojila naša država ne more živeti. Trudi se že celo leto, da bo dobila mednarodno posojilo. Vse zastonj, ker so ugovarjali Italijani. Sedaj je vlada pristala na to, da izostanejo v tirolskem deželnem zboru vsi napadi na italijansko politiko na južnem Tirolskem. Pa tudi Heimwehr je z ozirom na to likvidiral južnotirolsko vprašanje in se izrekla proti priklopitvi. — Kancler Schober je sedaj poln upanja v bodočnost Avstrije. Vlada bo sedaj posvetila vso svojo pozornost gospodarskemu razvoju in napredku. Glavno je sedaj, da objame narod prepričanje, da je nastopila doba miru in sigurnosti. Kancler odpotuje 5. januarja v Haag in je gotov, da dobi inozemsko posojilo. Verjetno je, da se bo dalo posojilo dobiti, ker je Italija, ki je dosedaj edina delala zapreke, v tem vprašanju popustila.

Novi šolski zakon v Jugoslaviji. „Službene Novine“ so objavile zakon o narodnih šolah. Verski pouk je obvezen. Poučevali ga bodo duhovniki ali učitelji po želji roditeljev. Duhovnike bodo plačevala verske občine. Glede manjšinskih šol pravi zakon: V krajih, kjer v

znatni meri stanujejo državljani drugega jezika, se otvorijo posebni oddelki osnovne šole za njihovo dečo. V teh oddelkih ne sme biti manj kakor po 30 učencev. Izjemoma se more otvoriti tak oddelk tudi s 25 učenci. Program in učni načrti so isti, kakor v ostalih osnovnih šolah v državi. Pouk v teh oddelkih se izvaja v materinskem jeziku učenca, državni jezik pa se predava kot obvezen predmet. Ako v kakem kraju obstoje oddelki, oziroma šole z državnim učnim jezikom in poleg tudi posebni oddelki ali šole z učnim jezikom kake druge narodnosti, morajo otroci državnega materinskega jezika obiskovati osnovno šolo z državnim jezikom; otroci druge narodnosti in jezika morejo po volji staršev obiskovati oddelke z državnim učnim jezikom namesto oddelke svojega materinskega jezika. Deča kake narodne manjšine ne more posecati šole druge narodne manjšine. V krajih, kjer so šoloobvezni otroci narodnih manjšin, ki po svojem številu ne morejo imeti pouka v materinskem jeziku, morajo posecati šolo z državnim narodnim jezikom. — Manjšinam se priznava tedaj pravica do pouka v materinskem jeziku v posebnih oddelkih, ki imajo za to potrebno število šoloobveznih otrok, nimajo pa pravice, da bi vzdrževale svoje manjšinske šole z dotokom otrok jugoslovanske narodnosti.

DOMAČE NOVICE

Porota. V spominu nam je še slučaj 26letnega hlapca Tomaža Bruderhansa iz Kollnizta v Labudski dolini, ki je 10. avgusta na cesti napadel s pomočjo mladoletnega Mihaela Käferja hlapca Johana Frankla, ga pobil na tla in mu odnesel 24 S. Bruderhansa je porotniško sodišče 12. septembra oprostilo. Proti temu je vložil državni pravdnik priziv in najvišje sodišče je obsodbo zavrglo. 9. t. m. je stal Bruderhans ponovno pred porotniki. Obtoženec se je zagovarjal s pijanostjo, vedel pa je dosti natančno opisati napad na Frankla. Priče so ga označile kot pridnega delavca. Porotniki so prvo vprašanje glede cestnega roba potrdili, drugo glede pijanosti s polovico glasov in tretje glede prestopka proti javni varnosti isto tako potrdili. Na posvetovanje so odšli porotniki trikrat, tretjič vsled tega, ker so pozabili na zadnje vprašanje. Sodišče je nato Bruderhansa obsodilo na 3 mesece zapor, ki ga je obsedel že s štirimesečnim preiskovalnim zaporom. — 10. t. m. se je zagovarjal 39letni zidar Andrej Mörtl iz Sreji pri Št. Jakobu v Rožu. pristojen v občini Bekštanj, radi umora. Dne 7. oktobra zvečer je v družbi sedel v Halekarjevi gostilni v Srejah. Tam navzoči Jožef Serajnik je začel zbijati šale. Brez posebnega prepira je dal Serajnik Mörtlu tri zaušnice, Mörtl pa je z nožem zabodel Serajnika v vrat, da je kmalu nato na mestu izdihnil. Mörtl je šel nato domov in povedal svoji gospodinjji, kaj je storil. Obtoženec se je zagovarjal s pijanostjo, da

PODLISTEK

Danilo Gorinšek:

Svetonočna.

Kaj blesti se po planjavah
kakor v mesečini morje,
kaj blesti se po dobravah,
da je svetlo vse obzorje?

So li beli to snegovi,
v bisere jih mesec čara —
je-li Bog zvezdâ natrosil,
ko ni sončnega več žara?

Niso zvezde, ne snegovi,
krila angelčkov bleščijo,
ki naznanjat vsem zemljanom
radostno novost brzijo,

da se dete majčkeno
v hlevu bornem je rodilo,
s čistim svojim srcem, da
temnih dni nas bo rešilo.

Šege in navade.

(Iz Lobjnika pri Železni Kapli.)

Tri bile.

Bile so dnevi pred božičem, novim letom in sv. Tremi kralji. Na vseh treh bilah pokadijo in poškopijo z žegnano (blagoslovljeno) vodo pobožni Lobjničani dom, hišo, hlev in vse pritlikline. Ko so to storili, vlijejo ostalo blagoslovljeno vodo v mlečni žethtar ter prilijejo toliko navadne vode, da je žethtar poln. To pa zato, da bi bil celo leto poln mleka! Nato ga postavijo pod mizo. V žethtar vržejo tolar. Zjutraj (na sveti dan, na dan novega leta in sv. Treh kraljev) se mora vsa družina umiti s to vodo. Sleherni družinski član pomoči roko v žethtar in gre ž njo preko obraza. Kdor je vstal prvi in se prvi umije, sme vzeti tolar.

Mižnik (mižnek).

Mižnik je kruh iz same ržene moke. Gospodinja ga speče kvatrti teden pred božičem, bodisi v petek, bodisi že v sredo. Med tem ko zareže v navaden kruh tri vzporedne črte, zaznamuje mižnik na gornji strani s križem. Po tem križu se spozna mižnik od drugega rženega kruha.

Kopa.

Gospodinja vloži ali zgradi kopo na božično bilo. Mizo pogrne s prtom. Sredi prta položi tri hlebe mižnika, enega vrh drugega; na

gornjega dene šartelj. Okoli tega osredja nasloni tudi s križem zaznamovane hlebce belega kruha ali pogače. Zraven postavi škatljico, ki ima več predalčkov; v vsakem predalčku je druga vrsta žita; v prvem rž, v drugem pšenica, v tretjem ječmen, v četrtem oves, v petem hejda (ajda) in tako naprej vsa vrsta žit, ki jih dotični kmet seje. Vse skupaj pokrije potem z lepim prtčjem, navadno okrašenim s staro bogato narodno vezeno. Vrh prtča postavi na šartelj križ, naokoli pa posuje prtč s svetimi podobkami in slikami (tablicami). V ospredju stoji na prtču zvonček. S tem je kopa gotova. Za mizo s kopo prinese gospodinja še pinjo, pod mizo pa postavi žethtar, ki je napolnjen z blagoslovljeno vodo. Žito je v kopi, da bi bila bogata žetev, a pinja in žethtar pomenjata prošnjo, naj bi bilo vedno zadosti mleka in masla.

Predno napravi kmetica kopo, da slehernemu družinskemu članu, seveda tudi hlapcem in deklam, del kruha in pogače, ki mu pripada. Raz kope pa jemlje samo ona v skupne svrhe.

Tako je na božično bilo kopa največja. Potem pa odnaša po potrebi iz kope kruh in predvsem pogačo, tako, da je kopa za novoletno bilo že dosti manjša. Na bilo pred sv. Tremi kralji pa je že povsem skrčena in neznatna: „Sveti trije kralji so vse mižnike zrezali.“